

تحلیل سانحه دریایی نفت کش سانچی در خبرگزاری های دویچه وله، بی بی سی و ایرنا

ابوالفضل دانایی^۱، علیرضا محمدی^۲، احتشام رشیدی^۳

alireza1350mmm@gmail.com

- ۱- استادیار گروه مدیریت رسانه، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی سمنان، ایران.
- ۲- دانشجوی دکتری مدیریت رسانه، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی سمنان، ایران
- ۳- استادیار گروه مدیریت رسانه، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی سمنان، ایران.

چکیده

این تحقیق به منظور بررسی تطبیقی پوشش خبری سایت های فارسی زبان خبرگزاری های ایرنا، دویچه وله و بی بی سی در مورد سانحه دریایی نفت کش سانچی در مقطع زمانی ۱۶ تا ۲۵ دی ماه (۶ تا ۱۵ ژانویه ۲۰۱۸) است. در این تحقیق از روش تحلیل محتوای کمی و کیفی استفاده شده است. نمونه گیری آن هدفمند از نوع روزهای متوالی به صورت سرشماری و واحد تحلیل آن «خبر» است. روایی (اعتبار) ۱ سنجها با معیار «اعتبار موازی» و از طریق کنترل مجدد دو نفر از خبرگان امر به دست آمده است. پایایی ۲ روش تحقیق و کدگذاری با استفاده از فرمول کاپای کوهن (Kappa) در نرم افزار SPSS به دست آمده که نشان دهنده قابلیت اعتماد تحقیق است، همچنین برای تحلیل داده ها از سنجهای توصیفی (فراوانی، نسبت و...) و برای تحلیل رابطه ی بین خبر درج شده و دید القاشده به مخاطب از آزمون مجذور کای (Chi-square) استفاده شده است. طبق یافته های این تحقیق، پوشش خبری حوادث مربوط به نفت کش سانچی در خبرگزاری ایرنا در مقایسه با خبرگزاری های بی بی سی و دویچه وله دارای فراوانی بالاتری بوده و از تکنیک برجسته سازی استفاده نموده است؛ همچنین القای دید در خبرگزاری ایرنا مثبت و در خبرگزاری های خارجی تقریباً خنثی بوده است.

واژگان کلیدی: پوشش خبری، دویچه وله، بی بی سی، ایرنا، سانحه دریایی نفت کش سانچی

تاریخ دریافت مقاله : ۹۷/۰۳/۲۸

تاریخ پذیرش مقاله : ۹۷/۰۸/۱۴

۱- مقدمه

۱-۱ سانحه نفت کش سانچی

حادثه کشتی نفت کش سانچی، حادثه‌ی تصادف ۲ کشتی در آب‌های چین بود. روز شنبه ۱۶ دی ۱۳۹۶ (۶ ژانویه ۲۰۱۸) نفت کش سانچی متعلق به شرکت ملی نفت کش ایران که از عسلویه حرکت کرده بود و قرار بود جهت تحویل میعانات گازی عازم کره جنوبی شود، در راه با یک کشتی فله‌بر چینی با ۶۴ هزار تن بار غله به نام «کریستال» در سواحل چین برخورد کرد، محموله‌ی نفت کش سانچی نفت فوق سبک با درجه‌ی اشتعال بسیار بالا بود که این موجب آتش‌سوزی فوق‌سریع کشتی شد. بر اثر برخورد این نفت کش با یک کشتی باربری در ۳۰۰ کیلومتری بندر شانگهای در سواحل شرقی چین، ۳۰ ایرانی و دو تبعه بنگلادشی ناپدید شده‌اند که بعد از چند روز جستجو جسد ۳ نفر از ایرانیان مفقود در این حادثه پیدا شد. نفت کش سانچی حامل ۱۳۶ هزار تن نفت خام و میعانات سبک نفتی بود. طول این نفت کش ۲۷۴ متر بود و با پرچم پاناما بر روی دریا تردد می‌کرد [13].

۲-۱ غرق شدن کامل سانچی

روز یکشنبه ۲۴ دی ۱۳۹۶ (۱۴ ژانویه ۲۰۱۸) ساعت ۱۵ به وقت چین (۱۰:۳۰ صبح به وقت ایران) گروه جستجوی بندر شانگهای چین اعلام کرد که کشتی سانچی پس از یک هفته آتش‌سوزی به طور کامل غرق شد، به گفته رئیس سازمان دریانوردی شانگهای در گفتگو با خبرنگار ایرنا نظر کارشناسان چینی بر درگذشت تمام خدمه بر اثر انفجار اولیه بوده است اما ایران خواستار تداوم عملیات تا یافتن اجساد کارکنان نفت کش است [16].

رئیس سازمان بندرها و دریانوردی ایران گفت: «کشتی به صورت کامل غرق شده است و به نظر نمی‌رسد به سایر پیکرهای مفقود شده دسترسی پیدا کنیم.» ایران، به احترام جان‌باختگان حادثه نفت کش سانچی و خانواده‌های داغدار آنان، روز دوشنبه ۲۵ دی ۱۳۹۶ را در سراسر ایران عزای عمومی اعلام کرد [15].

۲-۲ آلودگی نفتی

روز دوشنبه ۲۵ دی گزارش شد یک لکه نفتی بزرگ به طول حدود ده کیلومتر در نزدیکی ساحل شانگهای چین دیده شده است. از چند روز پیش که نفت کش سانچی در آتش می‌سوخت این لکه نفتی تشکیل شد اما اندازه آن

بعد از غرق شدن این نفت کش در روز یکشنبه، بزرگ‌تر شد [14].

۲-۳ دامنه تحقیق

این نوشتار به منظور بررسی پوشش خبری سانحه دریایی مربوط به نفت کش سانچی در خبرگزاری‌های دویچه‌وله، بی‌بی‌سی و ایرنا در مقطع زمانی ۱۶ ام تا ۲۵ ام دی‌ماه سال ۱۳۹۶ (۶ ام تا ۱۵ ام ژانویه ۲۰۱۸ میلادی) است.

با توجه به اینکه ایرنا خبرگزاری رسمی جمهوری اسلامی ایران، بی‌بی‌سی خبرگزاری رسمی بریتانیا و دویچه‌وله هم یک خبرگزار قدیمی آلمانی است، فرصت مناسبی فراهم شد تا اخبار مربوط به سانچی را از سه زاویه دید مثبت، منفی و خنثی بررسی کنیم.

هدف از انتخاب موضوع سانحه سانچی به دو دلیل بود: اول اینکه، سانحه دریایی سانچی یکی از معدود سوانح عمده دریایی بعد از جنگ تحمیلی در آب‌های بین‌المللی است دوم اینکه این سانحه دارای ابعاد متعدد «اجتماعی، اقتصادی، زیست‌محیطی» در سطح بین‌المللی است.

بامطالعه‌ی تطبیقی پوشش خبری مربوط به حوادث سانچی، رویکردها، رویه‌های تنظیم اخبار و جهت‌گیری‌های احتمالی در هریک از این سه خبرگزاری مشخص شود. از آنجاکه ایرنا یک خبرگزاری وابسته به جمهوری اسلامی ایران است، احتمال آن می‌رفت که تعداد اخبار بیشتر با تیتراژ مثبت‌تری را نسبت دو گزینه خارجی داشته باشد. به همین خاطر پوشش خبری مربوط به سانچی را که یک واقعه‌ی غیرسیاسی است در سه خبرگزاری مختلف بررسی کردیم تا صحت و سقم این احتمال و نیز سیاست‌های خبری در این سه خبرگزاری بیشتر روشن شود. در عین حال لازم است اشاره شود که این نوشتار به دنبال قضاوت درباره‌ی ارزش اخبار منتشر شده در هیچ‌یک از این سه خبرگزاری نیست و صرفاً مقایسه‌ی پوشش خبری در مورد حوادث مربوط به سانچی و استخراج ویژگی‌های آن بر اساس تحلیل‌های کمی و کیفی است.

۳- مبانی مفهومی و نظری

۳-۱ رسانه‌های الکترونیک

رسانه‌های الکترونیک با اشاعه‌ی آگاهی و سرگرمی جایگاه مهمی را در جامعه به خود اختصاص داده‌اند. مدیران

تصویر بکشد. خبر خنثی خبری است که درباره‌ی عاملان و عمل آن‌ها قضاوت نمی‌کند [6].

۴- پیشینه‌ی تحقیق

با توجه به حجم زیاد تحقیقاتی که پوشش خبری رسانه‌ها را مورد بررسی قرار داده‌اند در اینجا به ذکر برخی از نمونه‌های داخلی و خارجی این پژوهش‌ها می‌پردازیم:

علی احمدی در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود به «مقایسه‌ی نحوه‌ی بازتاب اخبار فعالیت‌های هسته‌ای ایران در شش شبکه‌ی الجزیره، العربی، بی‌بی‌سی، فاکس نیوز، سی‌ان‌ان و فرانس ۲۴» پرداخته است. نظریه‌های دروازه‌بانی، برجسته‌سازی و چارچوب‌بندی، مبانی نظری تحقیق وی را تشکیل می‌دادند [2].

تحقیق دیگری در دانشگاه ویندسور کانادا با عنوان «موش‌ها و کاردینالها: مطبوعات و سیاست کانادا در برابر خاورمیانه» صورت گرفت. در آن تحقیق ذکر شده بود که مطبوعات کانادا حتی اگر مطلبی علمی یا ذهنی درباره‌ی خاورمیانه منتشر کنند، به خوانندگان تصویری نسبتاً منفی از طبیعت ذاتاً خشن خاورمیانه ارائه می‌شود. [20].

در تحقیق دیگری فیکو^۲ و سافین^۳ (۱۹۹۴) بی‌طرفی روزنامه‌ها را در گزارش یک مناقشه‌ی محلی تحلیل کردند. تمام مطالبی که در رابطه با این مناقشه در روزنامه‌ها و هفته‌نامه‌های محلی چاپ شده بودند مورد تحلیل قرار گرفت. پس از شش ماه از اتمام مناقشه محققان مجدد هم با خبرنگاران و هم با منابع خبری مصاحبه‌هایی ترتیب دادند؛ و نتایج تحقیق هر دو گروه با نتایج تحلیل‌شده مقایسه گردید. بسیاری از مطالب و دیدگاه‌های آن‌ها به صورت یکسان و مشترک در تبیین محتوی و گزارش‌ها استفاده شده است.

در پایان‌نامه‌ی مهدی قدیری به «مقایسه‌ی تطبیقی نحوه‌ی انعکاس اخبار جنگ عراق از تلویزیون ایران و اخبار خبرگزاری ایسنا» پرداخته شده که نتایج آن نشان می‌داد اخبار تلویزیون در خدمت انعکاس مصائب و مشکلات مردم عراق بوده و بیش از دو برابر ایسنا چنین خبرهایی را منتشر کرده است [5].

فاطمه ناصری زاده در تحقیق خود «برجسته‌سازی اخبار تلویزیون ایران (ساعت ۲۱ شبکه اول) و مقایسه‌ی آن با برخی روزنامه‌های تهران (اطلاعات، ایران، حیات نو،

رسانه‌های الکترونیک تلاش می‌کنند با توجه به تغییرات به وجود آمده در فناوری، قوانین و ذائقه‌ی عمومی، بین نیازهای بازار و تمایل سیری‌ناپذیر مردم به محتوای رسانه، تعادل برقرار کنند.

در رسانه‌های الکترونیک مدیریت در سطوح مختلفی جریان دارد و مهارت‌ها، وظایف و نقش‌های گوناگون را در برمی‌گیرد. مدیریت نیازمند افرادی خاص و خبره است که بتوانند با همکاری دیگران اهداف سازمان را تحقق بخشند [7].

۳-۲ برجسته‌سازی

برجسته‌سازی مدعی تأثیر رسانه‌ها بر شناخت و نگرش مردم و تعیین اولویت‌های ذهنی آنان از طریق انتخاب و برجسته‌سازی بعضی از موضوعات و رویدادها در قالب خبر و گزارش خبری است. به این معنی که رسانه‌ها با برجسته ساختن بعضی از موضوعات و رویدادها، بر آگاهی و اطلاعات مردم تأثیر می‌گذارند. گرچه نمی‌توانند تعیین کنند که مردم چگونه بیندیشند، اما می‌توانند تعیین کنند که درباره چه بیندیشند [10].

شاور و مک کام (۱۹۷۲) فرضیه‌ای موسوم به «برجسته‌سازی»^۱ را در مورد پوشش خبری رسانه‌ها در جریان مبارزات انتخابی صورت‌بندی کردند که بر اساس آن رسانه‌ها با تأکید روی بعضی مسائل نظیر تکرار یک خبر، طول و محل درج آن به‌مرورزمان با مردم ارتباط برقرار می‌کنند و به‌طور تلویحی به آن‌ها می‌گویند که چه موضوعاتی مهم هستند [1].

در این تحقیق منظور از برجسته‌سازی تکرار خبر سانحه سانچی و پرداختن به جزئیات آن در هر خبرگزاری است.

۳-۳ جهت‌گیری:

در این تحقیق منظور از جهت‌گیری به شرح زیر است:

۳-۴ جهت‌گیری مثبت: جهت‌گیری خبری به‌عنوان مثبت کدگذاری می‌شود که تداعی‌کننده‌ی یک تأثیر مثبت راجع به موضوع باشد

۳-۵ جهت‌گیری منفی: خبری که معنی منفی را نسبت به موضوعی برساند و در کل موجب ایجاد نگرش منفی در خواننده شود جهت‌گیری منفی دارد.

۳-۶ جهت‌گیری خنثی: نوع جهت‌گیری خبری که یک رویداد را نه به‌صورت مطلوب و نه به‌صورت نامطلوب به

۶- روش تحقیق

در این تحقیق از روش ترکیبی استفاده شده است که شامل تحلیل محتوای کمی و کیفی است. از تحلیل محتوی در ارتباطات جمعی و سایر زمینه‌ها به منظور توصیف محتوی و آزمون فرضیه‌ها استفاده می‌شود.

روش تحقیق تحلیل محتوی کمی این چنین تعریف می‌شود: «قرار دادن قاعده‌مند محتوی ارتباطات در طبقات (مقوله‌های) خاص بر اساس قواعد و تحلیل روابط بین مقوله‌ها با استفاده از آزمون‌های آماری» [1].

تحلیل محتوی برای محققانی که مایلند به طور مستقیم‌تری به فرایندهای شناخت در سطح فردی و تأثیرات مرتبط با ویژگی پیام بپردازند، ابزار مهمی به شمار می‌آید [2].

تحلیل محتوی معمولاً شامل مراحل زیر است: استخراج نمونه‌ای که معرف کل باشد، تعلیم کدگذاران برای استفاده از دستورالعمل کدگذاری و اندازه‌گیری میزان پایایی یا توافق میان کدگذاران در به کاربران دستورالعمل کدگذاری. داده‌هایی که در تحلیل محتوی کمی جمع‌آوری می‌شود معمولاً برای توصیف ویژگی‌ها یا مشخص کردن روابط بین متغیرها تحلیل می‌شود [1].

در بخش کمی این بررسی متغیرهای «میزان سطح پوشش» و «جهت‌گیری» در هر خبرگزاری مشخص و پس از کدگذاری در جداول تفکیکی و مقایسه‌ای درج گردید.

روایی (اعتبار) ۱ سنجها با معیار «اعتبار موازی» با استفاده از تحقیق‌های مشابه و از طریق کنترل مجدد دو نفر از خبرگان امر به دست‌آمده است. پایایی ۲ روش تحقیق و کدگذاری (میزان توافق نظر کدگذارها) با استفاده از فرمول کاپای ۳ کوهن در نرم‌افزار SPSS به دست‌آمده است. همچنین برای تحلیل داده‌ها از سنج‌های توصیفی و برای تحلیل رابطه‌ی بین خبر درج‌شده و دید القاشده به مخاطب از آزمون مجذور کای (Chi-square) استفاده شده است.

در بخش کیفی نیز واژگان، القاها، پیش‌فرض‌ها، انگاره‌ها، چهارچوب‌ها و کلیشه‌های بکار رفته در متن اخبار هر

رسالت کیهان و همشهری) را هدف خویش قرار داده. نتایج آن نشان می‌داد که مقام معظم رهبری و رئیس‌جمهور مهم‌ترین منابع خبرساز در تیتراژ اول رسانه‌های موردبررسی هستند و مسائل مربوط به قوه‌ی مجریه بیش از سایر مسائل در تیتراژ اول برجسته شده است [4].

در سال ۱۹۹۱ پژوهشی توسط مرکز رسانه‌ای گانت در دانشگاه کلمبیا و نیویورک انجام گرفت که به «تحلیل محتوای سرمقاله‌های روزنامه‌های مهم امریکا در جنگ خلیج‌فارس» می‌پرداخت. در این تحقیق سرمقاله‌های پنج روزنامه‌ی مهم امریکا در هفت دوره‌ی زمانی مختلف در طول بحران (جنگ) موردبررسی قرار گرفت و نتایج آن نشان داد که در هر پنج روزنامه محتوای سرمقاله‌ها در تمامی مقاطع همگام با تصمیم‌های سیاسی مهم رئیس‌جمهور بوش بوده است [9].

شهرزاد ثابت سعیدی در سال ۱۳۸۷، پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد خود را به «تحلیل محتوای اخبار مربوط به دستگیری ملوانان انگلیسی از سوی ایران در چهار شبکه‌ی العالم، سی‌ان‌ان، بی‌بی‌سی و شبکه‌ی یک‌صدا و سیما» اختصاص داد. نتیجه این تحقیق نشان می‌داد رسانه‌های ایران سعی در به تصویر کشیدن انگلیس به‌عنوان کشوری متجاوز، استعمارگر و خشونت‌طلب داشته‌اند و رسانه‌های غربی نیز سعی در ساختن تصویر کشوری خشونت‌طلب و ناقض قوانین بین‌المللی از ایران داشته‌اند [3].

۵- سؤالات تحقیق:

۱. برجسته‌سازی به‌کاررفته در هر یک از خبرگزاری‌ها در دوره‌ی موردبررسی چگونه بوده است؟
۲. جهت‌گیری هر یک از خبرگزاری‌ها نسبت به حادثه‌ی سانچی چگونه است؟
۳. میزان و گستردگی پوشش خبری سانحه نفت‌کش سانچی در هر یک از خبرگزاری‌های مطرح‌شده در دوره‌ی موردبررسی چقدر است؟
۴. چه نوع واژگانی و تعبیری در مورد حادثه‌ی سانچی در خبرگزاری‌های داخلی و خارجی در دوره‌ی موردبررسی به‌کاررفته است؟

1 Validity
2 Reliability
3 Kappa

سؤال سوم: میزان و گستردگی پوشش خبری سانحه نفتکش سانچی در هریک از خبرگزاری‌های مطرح شده در دوره‌ی موردبررسی چقدر است؟

در ضمن با توجه به جدول فراوانی بالا نشان می‌دهد که خبرگزاری ایرنا با گستردگی بسیار بیشتری خبرهای سانحه سانچی را پوشش داده است که با توجه به ایرانی بودن کارکنان و خدمه کشتی این امر متعارف است.

سؤال دوم: جهت‌گیری هریک از خبرگزاری‌ها نسبت به حادثه‌ی سانچی چگونه است؟

جهت‌گیری خبرهای درج شده هر خبرگزاری در دوره موردبررسی نشان می‌دهد که حدود نیمی از خبرهای خبرگزاری ایرنا و بی‌بی‌سی دید مثبت داشته در صورتی که خبرگزاری دویچه‌وله خبر مثبتی درج ننموده است. (جدول ۵)

جدول (۲) رابطه بین خبرگزاری و نوع جهت‌گیری بکار رفته

طبق پرسشنامه ۱

جهت‌گیری	ایرنا	دویچه‌وله	بی‌بی‌سی	جمع
مثبت	۶۸	۰	۸	۷۶
منفی	۲۳	۱	۳	۲۷
خنثی	۳۹	۵	۲	۴۶
جمع	۱۳۰	۶	۱۳	۱۴۹

جدول (۳) توزیع فراوانی نوع خبر در پرسشنامه ۱

نوع خبر	فراوانی	درصد فراوانی
مثبت	۷۶	۵۱,۰۱٪
منفی	۲۷	۱۸,۱۲٪
خنثی	۴۶	۳۰,۸۷٪

نمودار (۲) نمودار رابطه‌ی بین خبرگزاری و نوع جهت‌گیری

طبق پرسشنامه ۱

خبرگزاری یادداشت شده و کیفیت حضور و محوریت آن‌ها در معنا سازی متن موردبررسی قرار گرفت.

برای نمونه‌گیری نیز با توجه به شدت و ضعف اخبار در مقاطع زمانی متفاوت، یک نمونه ۱۰ روزه از روز آغاز تا پایان جریان سانچی انتخاب شد که طی آن پوشش خبری در هر سه خبرگزاری نسبتاً فعال بود. لذا شیوه‌ی نمونه‌گیری هدفمند و از نوع روزهای متوالی است. بدین منظور کلیه اخبار هر سه خبرگزاری در یک مقطع تقریباً ۱۰ روزه از ۱۶ تا ۲۵ دی ۱۳۹۶ بررسی شده است. واحد تحلیل نیز «خبر» است.

۷- بررسی یافته‌ها

سؤال اول: برجسته‌سازی به‌کاررفته در هر یک از خبرگزاری‌ها در دوره‌ی موردبررسی چگونه بوده است؟

خبرهای درج شده در هر خبرگزاری نشان می‌دهد که خبرگزاری ایرنا بیشترین تعداد خبر در مورد سانحه کشتی سانچی را داشته و نشان از برجسته‌سازی این سانحه داشته است. (جدول ۱)

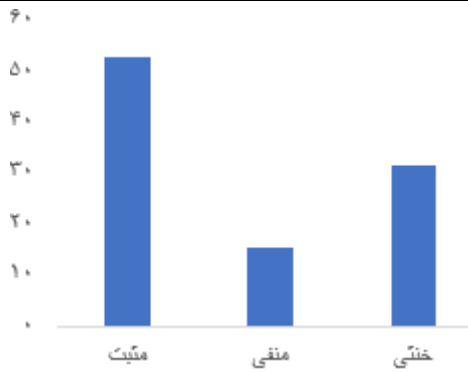
جدول (۱) توزیع فراوانی اخبار مربوط به سانچی در هر

خبرگزاری

خبرگزاری	فراوانی	درصد
ایرنا	۱۳۰	۸۷,۲۵٪
دویچه‌وله	۶	۴٪
بی‌بی‌سی	۱۳	۸,۷۲٪
جمع	۱۴۹	۱۰۰٪

نمودار (۱) نمودار توزیع فراوانی اخبار مربوطه در هر خبرگزاری

نمودار (۴) نمودار جهت‌گیری خبری طبق جدول ۷

بعد از رسم نمودارهای فراوانی کل و فراوانی دیدگاه خبری در هریک از پرسشنامه‌های ۲، ۱ و ۳ به سراغ تعیین پایایی خبری می‌رویم:

برای تعیین پایایی و قابل‌اعتماد بودن روش اندازه‌گیری از روش کاپای کوهن^۱ برابر فرمول زیر و در نرم‌افزار SPSS استفاده کرده‌ایم: (کوهن، ۱۹۶۰)

رابطه (۱) مقدار کاپا برای سنجش پایایی

$$kappa = \frac{po - pe}{1 - pe}$$

po: توافق مشاهده‌شده.

pe: توافق مورد انتظار است.

رابطه (۲) میزان توافق مورد انتظار

$$pe = \left(\frac{1}{n^2}\right) \left(\sum pm\right)$$

پرسشنامه به سه نفر از خبرگان جهت نظرسنجی ارجاع دادیم که سپس نتیجه آن را برابر فرمول بالا محاسبه کردیم.

مقدار کاپای به دست آمده بین دو پرسشنامه ۱ و ۲ برابر با ۰,۷۲۲ است که با توجه به اینکه به عدد ۱ نزدیک است بیانگر توافق نظر بین شرکت‌کننده ۱ و ۲ در نظرسنجی است.

جدول (۴) رابطه بین خبرگزاری و نوع جهت‌گیری بکار رفته

طبق پرسشنامه ۲

جهت‌گیری	ایر نا	دویچه‌وله	بی‌بی‌سی	جمع
مثبت	۶۰	۲	۶	۶۸
منفی	۲۷	۰	۵	۳۲
خنثی	۴۳	۴	۲	۴۹
جمع	۱۳۰	۶	۱۳	۱۴۹

جدول (۵) توزیع فراوانی نوع خبر در پرسشنامه ۲

نوع خبر	فراوانی	درصد فراوانی
مثبت	۶۸	۴۵,۶۴٪
منفی	۳۲	۲۱,۴۸٪
خنثی	۴۹	۳۲,۸۹٪

نمودار (۳) نمودار رابطه بین خبرگزاری و نوع جهت‌گیری

طبق پرسشنامه ۲

جدول (۶) توزیع فراوانی نوع خبر در پرسشنامه ۳

نوع خبر	فراوانی	درصد فراوانی
مثبت	۷۹	۵۳,۰۲٪
منفی	۲۳	۱۵,۴۴٪
خنثی	۴۷	۳۱,۵۴٪

جدول (۷) رابطه بین خبرگزاری و نوع جهت‌گیری در

پرسشنامه ۳

جهت‌گیری	ایرنا	دویچه‌وله	بی‌بی‌سی	جمع
مثبت	۶۹	۲	۸	۷۹
منفی	۲۰	۰	۳	۲۳
خنثی	۵۱	۴	۲	۴۷
جمع	۱۳۰	۶	۱۳	۱۴۹

1 Kappa

جدول (۸) مقدار کاپای بدست آمده بین دو پرسشنامه ۳ و ۱

اهمیت تقریبی	نزدیکی T^b	خطای استاندارد	ارزش	مقدار توافق (کاپا)
۰,۰۰۰	۱۵,۵۳۹	۰,۰۲۴	۰,۹۴۴	
			۱۴۹	تعداد

مقدار کاپای به دست آمده بین دو پرسشنامه ۱ و ۳ برابر با ۰,۹۴۴ است که با توجه به نزدیک بودن به عدد یک بیانگر توافق نظر بین شرکت کننده ۱ و ۳ است.

جدول (۹) مقدار کاپای بدست آمده بین دو پرسشنامه ۳ و ۲

اهمیت تقریبی	نزدیکی T^b	خطای استاندارد	ارزش	مقدار توافق
۰,۰۰۰	۱۲,۵۹۷	۰,۰۴۷	۰,۷۵۱	
			۱۴۹	تعداد

برای پرسشنامه ۱ مقدار χ^2 دو محاسبه شده برابر ۹,۹۷۳ با درجه آزادی ۴ و سطح معناداری ۰,۰۴۱ است که به معنی عدم رابطه (همبستگی) بین خبرگزاری و نوع دید خبری است.

جدول (۱۱) مقادیر حاصل از آزمون پرسشنامه ۲

اهمیت نسبی	درجه آزادی	ارزش	خی دو پیرسون
۰,۱۶۱	۴	۶,۵۶۷	
۰,۱۷۱	۴	۷,۳۵۹	نسبت برابری
۰,۷۶۰	۱	۰,۰۹۳	وابستگی خطی
		۱۴۹	تعداد

برای پرسشنامه ۲ هم مقدار χ^2 دو محاسبه شده برابر ۶,۵۶۷ درجه آزادی ۴ و سطح معناداری ۰,۱۶ است که این هم به معنای عدم رابطه خاص (همبستگی) بین جهت گیری و نوع خبرگزاری است.

جدول (۱۲) مقادیر حاصل از آزمون پرسشنامه ۳

اهمیت نسبی	درجه آزادی	ارزش	خی دو پیرسون
۰,۲۴۴	۴	۵,۴۵۷	
۰,۱۹۵	۴	۶,۰۵۵	نسبت برابری
۰,۶۲۶	۱	۰,۲۳۸	وابستگی خطی
		۱۴۹	تعداد

برای پرسشنامه ۳ هم مقدار χ^2 دو محاسبه شده برابر ۵,۴۵۷ درجه آزادی ۴ و سطح معناداری ۰,۲۴۴ است که این هم به معنای عدم رابطه خاص (همبستگی) بین جهت گیری و نوع خبرگزاری است [1].

مقدار کاپای به دست آمده بین دو پرسشنامه ۲ و ۳ برابر ۰,۷۵۱ است که با توجه به نزدیک بودن به عدد یک بیانگر توافق نظر بین شرکت کننده ۲ و ۳ است

مقدار کاپای به دست آمده بین سه پرسشنامه با توجه به اینکه به عدد ۱ نزدیک است بیانگر توافق نظر بین سه شرکت کننده در نظرسنجی و تأیید روش کدگذاری، جمع آوری داده‌ها و اندازه گیری است.

تحقیقات اساسی و مهم در تحلیل محتوی که ضریب پایایی آن‌ها از ۰,۷۰ کمتر باشد، برابر تفسیر دستاوردهای خود با مشکل روبرو خواهد بود [1].

حال میزان همبستگی این توافق نظر را با استفاده از آزمون مربع کای (کای اسکوتر) ^۱ بین هر سه شرکت کننده و خبرگزاری‌ها هم مورد بررسی قرار دادیم. آزمون مجذور کای (کای اسکوتر) بر معنی داری رابطه بین سه متغیر در سطح سنجش اسمی دلالت دارد [1].

فراوانی مورد انتظار = F_e فراوانی مشاهده شده = F_0

رابطه (۳) محاسبه مربع کای

$$\chi^2 = \sum \frac{(F_0 - F_e)^2}{F_e}$$

جدول (۱۰) مقادیر حاصل از آزمون پرسشنامه ۱

اهمیت نسبی	درجه آزادی	ارزش	خی دو پیرسون
۰,۰۴۱	۴	۹,۹۷۳	
۰,۰۲۱	۴	۱۱,۵۱۹	نسبت برابری
۰,۹۳۰	۱	۰,۰۰۸	وابستگی خطی
		۱۴۹	تعداد

1 Chi-square

اما این اخبار در رسانه‌های خارجی در تاریخ‌های پراکنده و مابین بقیه اخبار مربوط به حوادث قرار گرفته‌اند. سؤال چهارم: چه نوع واژگانی و تعبیری در مورد حادثه‌ی سانچی در خبرگزاری‌های داخلی و خارجی در دوره‌ی مورد بررسی به کار رفته است؟ بر اساس تحلیل کیفی پوشش خبری ایرنا، دویچه‌وله و بی‌بی‌سی و با توجه به مطالبی که گفته شد، مؤلفه‌های گفتمانی بکار رفته از سوی هریک این خبرگزاری‌ها در مورد وضعیت سانچی استخراج شده و در جدول زیر نشان داده می‌شود:

جدول (۱۳) مولفه‌های گفتمانی بکار رفته در خبرگزاری‌ها

تعبیر بکار رفته در دویچه‌وله	تعبیر بکار رفته در بی‌بی‌سی	تعبیر بکار رفته در ایرنا
گازهای سمی ایجاد شده در اثر سوختن بدنه کشتی به شدت کشنده است	بعد از گذشت سه روز و انفجارهای متعدد، بعید است کسی زنده باشد	جان باختن همه‌ی سرنشینان تأیید نمی‌شود.
همه خدمه کریستال در همان ساعات اولیه تصادف رهایی پیدا کردند و کریستال منطقه را ترک کرد.	خدمه سانچی در آتش محبوس شده‌اند و امید برای نجات ندارند.	وزارت خارجه چین: شماری از مفقودین حادثه برخورد دو کشتی ایرانی و چینی نجات یافتند.
_____	درگیری برای تعیین مقصر در روزهای بعد از حادثه ادامه خواهد داشت.	رئیس‌کل بیمه مرکزی: مسئولیت محموله نفت کش ایرانی به احتمال قوی بر عهده طرف کره‌ای است.
روند پیشروی آتش احتمال غرق شدن کشتی را بیشتر می‌کند.	وسایل لازم برای نجات در مواقع ضروری به اندازه کافی موجود نبوده است.	سرنشینان نفت کش فرصت استفاده از وسایل نجات را داشته‌اند/احتمال غرق شدن کم است.
بعد از گذشت هفت روز دیگر عملیات مهار آتش فقط برای کم کردن حجم آسیب‌های زیست‌محیطی است.	چینی‌ها فعلاً با درخواست کمک از سوی ژاپنی‌ها موافقت نمی‌کنند.	سانچی به مرزهای ژاپن نزدیک شده است/درخواست برای ادامه عملیات مهار در شب.

تحقیق حاضر به منظور بررسی پوشش خبری خبرگزاری‌های ایرنا، دویچه‌وله و بی‌بی‌سی در مورد سانحه‌ی نفت‌کش سانچی و با استفاده از روش تحلیل محتوی صورت گرفته است. نتایج یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد: در دوره‌ی مورد بررسی در خبرگزاری داخلی ایرنا ابعاد سانحه سانچی به طور بسیار دقیق‌تر و جزئی‌نگر تری دنبال شده است این در حالی است که در همین دوره در خبرگزاری‌های خارجی مجموعاً ۱۹ تیتیر به سانچی اختصاص یافته که این

پوشش خبری سانچی با استفاده از نظریه‌ی برجسته‌سازی هم قابل تحلیل است. تکرار موضوع و در دسترس بودن آن از لوازم برجسته‌سازی است و هرچه یک حادثه بیشتر در رسانه‌ها تکرار شود در اولویت بالاتری در ذهن افراد قرار خواهد گرفت. بر اساس جدول (۱) فراوانی اخبار سانچی در ایرنا حدوداً ۶,۸ برابر دویچه‌وله و بی‌بی‌سی است بدین ترتیب حادثه سانچی در رسانه داخلی به مراتب بیشتر از رسانه خارجی تکرار شده و از تکنیک برجسته‌سازی استفاده شده است.

در مورد رسانه داخلی باید گفت که اهمیت مطلب تا آنجا پیش رفته است که سایت ایرنا به طور مرتب تمام مطالب مربوط به سانچی را بر اساس تاریخ دسته‌بندی کرده است

طبق مشاهدات بالا، خبرگزاری ایرنا بیشتر سعی داشته تا از تیتیرهایی استفاده کند که حاوی پیام‌های امیدبخش باشد اما دویچه‌وله کاملاً بی‌محابا سعی کرده آنچه رخ داده یا در حال رخ دادن است در تیتیرهای خود عنوان کند و به هیچ وجه سعی نکرده تا جو حاکم بر جامعه ایران در آن مقطع زمانی را در نظر بگیرد.

۸- نتیجه‌گیری

ارشد علوم ارتباطات اجتماعی، تهران دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده علوم اجتماعی و ارتباطات.

[۴] ناصری زاده، فاطمه، (۱۳۸۱). «برجسته‌سازی اخبار تلویزیون ایران و مقایسه‌ی آن با روزنامه‌های تهران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم ارتباطات اجتماعی، تهران دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده علوم اجتماعی و ارتباطات.

[۵] قدیری، مهدی، (۱۳۸۴). «نحوه‌ی انعکاس اخبار جنگ عراق از تلویزیون ایران؛ مقایسه‌ی تطبیقی با اخبار خبرگزاری ایسنا». پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم ارتباطات اجتماعی، تهران دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده علوم اجتماعی و ارتباطات.

[۶] ژان، لوبلان ویکس و جورج، سیلوی و استفن، لیزی (۲۰۰۴). «مدیریت رسانه». ترجمه‌ی طاهر روشندل اربطانی، دفتر پژوهش‌های فرهنگی، چاپ چهارم: ۱۳۹۳

[۷] آلن بی، البارن. «مدیریت رسانه‌های الکترونیک». ترجمه‌ی طاهر روشندل اربطانی. دفتر پژوهش‌های فرهنگی، چاپ اول: ۱۳۹۵

[۸] فرقانی، محمدمهدی و نیک‌خواه ایبانه، علیرضا. (۱۳۹۲) «پوشش خبری رویدادهای دو کشور بحرین و سوریه در سایت فارسی شبکه العالم». پایان‌نامه دکتری فرهنگ و ارتباطات، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی [۹] عیوض‌لو، زهرا، (۱۳۸۳). «(بررسی نحوه‌ی انعکاس اخبار مربوط به جنگ نیروهای ائتلاف علیه عراق در روزنامه‌های تهران)»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم ارتباطات اجتماعی، تهران دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده علوم اجتماعی و ارتباطات.

[۱۰] مهدی زاده، سید محمد، (۱۳۸۹). نظریه رسانه‌ها؛ اندیشه‌ای رایج و دیدگاه‌های انتقادی. تهران: همشهری.

[۱۱] ایرنا، (۱۳۹۷). «نفت‌کش سانچی». بازیابی از سایت فارسی ایرنا

[۱۲] بی‌بی‌سی، (۲۰۱۸). «نفت‌کش سانچی» بازیابی از سایت فارسی بی‌بی‌سی

[۱۳] دویچه‌وله، (۲۰۱۸). «نفت‌کش سانچی» بازیابی از سایت فارسی دویچه‌وله

[۱۴] انتخاب، (۲۰۱۸). «نگرانی‌ها بعد از غرق شدن، بزرگ‌ترین آلودگی یک نفت‌کش از ۱۹۹۱». بازیابی از سایت خبرگزاری انتخاب.

[۱۵] یورونیوز، (۲۰۱۸). «جسد دو دریانورد و جعبه سیاه نفت‌کش ایرانی پیدا شد». بازیابی از سایت فارسی یورونیوز.

[۱۶] تابناک، (۲۰۱۸). «این خبر تکمیل می‌شود؛ نفت‌کش ایرانی کامل غرق شد/امیدها برای نجات ۲۹ خدمه

امر موجب می‌شود که نتوانند به‌طور دقیق به تمام مطالب مربوطه بپردازند.

بر اساس جدول فراوانی اخبار سانچی در ایرنا حدوداً ۶،۸ برابر دویچه‌وله و بی‌بی‌سی است بدین ترتیب نتیجه می‌گیریم که خبر سانحه نفت‌کش سانچی در رسانه داخلی به مراتب بیشتر از رسانه خارجی تکرار شده است و از تکنیک برجسته‌سازی هم استفاده گردیده است.

طبق نتایج تحقیق، از نظر دید خبری دید در مورد پیشرفت عملیات امدادی در خبرگزاری داخلی ایرنا بیشتر از دید مثبت استفاده گردیده است، اما در مورد خبرگزاری‌های خارجی باید گفت که خبرگزاری دویچه‌وله دیدش نسبت به پیشرفت کارها نسبتاً منفی بوده است ولی بی‌بی‌سی دید نسبتاً خنثی نسبت به عملیات امداد و نجات داشته است.

به‌طورکلی از لحاظ جهت‌گیری خبرگزاری داخلی ایرنا مثبت و جهت‌گیری خبرگزاری بی‌بی‌سی نسبتاً مثبت و خبرگزاری دویچه‌وله نسبتاً خنثی ارزیابی می‌گردد. (گرچه در برخی تیتراها به‌صورت ضمنی دید نسبتاً منفی القاء می‌نمایند).

خبرگزاری ایرنا بیشتر از پیام‌های امیدبخش استفاده نموده ولی خبرگزاری‌های خارجی کاملاً بی‌محابا سعی کرده آنچه رخ داده منعکس نمایند و بیشتر به ابعاد فنی و زیست‌محیطی سانحه پرداخته‌اند.

در رسانه داخلی ایرنا با توجه به وضعیت روانی و اجتماعی جامعه اخبار را با ملاحظه و با تأخیر منعکس نموده ولی رسانه‌های خارجی واقعیات موجود را بدون ملاحظه و صرفاً بر مبنای موارد و واقعیت مشاهده‌شده منعکس نموده‌اند.

۹- منابع

- [۱] دانیل رایف، استفن لیزی و فردریک جی. «تحلیل پیام‌های رسانه‌ای». ترجمه‌ی مهدخت بروجردی علوی، انتشارات سروش و مرکز تحقیقات، چاپ پنجم: ۱۳۹۴
- [۲] احمدی، علی، (۱۳۸۸). «بازتاب اخبار فعالیت‌های ج.ا.ا در شبکه‌های خبری بین‌المللی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم ارتباطات اجتماعی، تهران: دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده علوم اجتماعی و ارتباطات.
- [۳] ثابت سعیدی، شهرزاد، (۱۳۸۷). «بازتاب بین‌المللی اخبار دستگیری ملوانان انگلیسی». پایان‌نامه کارشناسی

نفتکش از بین رفت/ درخواست وزیر کار برای اعلام عزای عمومی در کشور».

- [17] <http://www.irna.ir/fa/page/260/>
- [18] www.bbc.com/persian
- [19] www.dw.com/fa-ir
- [20] Burton, B. E & Keenleyside, T. A. (1991). "Of Mice and Monsignors: The press and Canadian Policy Towards the Middle east", university of Windsor, Canadian Journal of Communication, Volume 16, Number 3/4: 367-379
- [21] Entman, Robert M, (1993). "Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm ». Journal of Communication, 43(4):51-8
- [22] Bowers, j. w. (1989). interdoction. in. j. Braddac (ed), Message effects in the communication science (pp. 10.23). Newbury park, CA: sage.